

Wim Wijnhout combineerde Procross met Delta Satelliet

'Kruisling even productief, maar vruchtbaarder'

Min of meer bij toeval zette Wim Wijnhout uit Wijhe (OV) zijn eigen kruisingsproef op. Hij nam deel aan het Delta Satelliet-programma van CRV, waardoor er veel hoogwaardige Holsteins op zijn bedrijf lopen. Tegelijkertijd gaf hij ook het Procross-kruisingsconcept een kans. Enkele jaren later is hij over het laatste veel enthousiaster.

Ze vormen een interessante vergelijking, aan de ene kant de genetisch hoogwaardige, door middel van embryo's verkregen Holsteinkoeien en aan de andere kant de kruislingen, een mengelmoesje van Holstein, Montbéliarde en Viking Red (een combinatie van de rassen Zweeds Roodbont, Fins Ayrshire en Deens Rood). Niet dat aan die vergelijking een vooropgezet plan ten grondslag ligt. „Walter Liebregts woont hier in de buurt en hij kwam een keer oude dakpannen ophalen. Ik kreeg daar twee rietjes van Montbéliarde-stier

Redon voor en daaruit werd een vaarskalf geboren. Als kalf en pink was ik er nog niet zo enthousiast over en eenmaal aan de melk startte ze rustig op. Maar ze was wel direct drachtig en gaf nog 25 liter toen ze droog moest.”

Verloting

Omdat hij op basis van slechts één dier geen conclusie kon trekken, is hij wat meer van het ras gaan gebruiken. „Eigenlijk moet je een 15

à 20 dieren melken om echt wat te kunnen zeggen”, vindt Wijnhout. Dat verklaart ook meteen waarom hij drie jaar aan het Delta Satelliet-programma van CRV heeft deelgenomen. „Op een bijeenkomst wonnen we via een verloting een keer een embryo, waarna we besloten om meer in embryo's te investeren.” In de overeenkomst met CRV staat dat de eventuele genoomtoppers als kalf teruggaan naar de organisatie, maar dergelijke dieren werden er bij Wijnhout niet geboren. „Geen enkel stierkalf en één keer

De koeien lopen sinds januari 2016 in de nieuwe stal, die ruimte biedt aan 170 koeien en voorzien is van zandligboxen en een loopvloer van gietasfalt.

Copyright photo

De vaars Leida 206 is een Montbéliarde x Holstein-kruising (Triomphe x Bovenweg Gitano) en is na 291 productiedagen voorspeld op 11.315 kilo melk met 3,62 procent vet en 3,32 procent eiwit in 305 dagen (lactatiewaarde 109).

een vaarskalf, maar daar is verder ook niets uitgekomen." De veehouder heeft inmiddels ruim twintig dieren afkomstig uit de embryo's aan de melk en er loopt er ook nog wat bij het jongvee.

Wijnhout molk eind 2016 in totaal 200 koeien, maar heeft vanwege het fosfaatreductieplan moeten inkrimpen. „Op de peildatum hadden we 152 koeien, maar met 140 stuks gelukkig ook veel jongvee. We hadden veel jongvee aangehouden met het oog op de nieuwe stal." De nieuwe stal werd vorig jaar januari in gebruik genomen, na een bouw die mede door een traag vergunningentraject langer duurder dan verwacht. „Als de stal er een jaar eerder had gestaan, was het anders geweest", stelt Wijnhout. Hij doelt op de oude stal die vol zat, waardoor er niet eerder meer koeien waren. „Je hoort ook wel eens boeren zeggen dat ze hun nieuwe stal de komende tien jaar geleidelijk vol willen zetten. Ik begrijp dat niet. Een nieuwe stal moet snel vol om zo de kosten terug te kunnen verdienen."

Weide Weelde

Wijnhout herinnert zich dat hij en zijn vader bij de invoering van de melkquotering destijds een half miljoen kilo melk op jaarbasis afleverden. Sindsdien is het bedrijf elk jaar wat gegroeid, tot Wim in 2004 besloot geen quotum meer te kopen. „We zijn toen de grondmarkt opgegaan, we dachten dat we door in grond te investeren zouden voldoen aan toekomstige regelgeving. Wat dat betreft is het jammer dat de grondgebondenheid er niet door is gekomen." Bij het bedrijf hoort inmiddels 99 hectare grond, waarvan de huiskavel 35 hectare beslaat. Dat laatste biedt een prima mogelijkheid tot weiden en daar maakt de veehouder dan ook optimaal gebruik van.

Zo kunnen de koeien ook in de herfst nog dag en nacht de wei in. Wijnhout doet als Gildeboer' mee aan het Weide Weelde-project, wat een 'plusje' op de melkprijs geeft, maar wel een uitgestelde maaidatum inhoudt, evenals dat de koeien langer geweid moeten worden. „Ze zochten mensen in deze regio", verklaart de veehouder, die zijn melk aan NoorderlandMelk levert. „We leverden de melk vroeger aan Heino Krause en moesten daarna naar Coberco, maar daar voelden we ons niet thuis. Zo belandden we bij Leerdammer, maar toen die achterbleven met de uitbetaling hebben we met een groepje

boeren contact opgenomen met het destijds net opgerichte NoorderlandMelk." Hoewel hij in zijn regio daardoor een buitenbeentje is, bevalt het lidmaatschap hem goed. „Een kleine coöperatie is leuk, je kunt meedenken met het bestuur."

Automatisch melken

De weidegang past goed bij de drie Lely-robots die de koeien melken. Wim is zich in 1999 gaan oriënteren op het automatisch melken en herinnert zich dat zijn vooruitstrevende vader daar aanvankelijk nog enthousiaster over was dan hijzelf. „Hij is overleden, maar heeft dat nog net meegemaakt." Wijnhout vertelt dat de melkrobots in 2000 hun intrede deden op het bedrijf en dat hij er nog geen dag spijt van heeft gehad. „Het scheelt een hoop arbeid en wat is koevriendelijker dan dat ze zelf mag weten wanneer ze gemolken wil worden", stelt hij.

„Het is wel belangrijk dat je de boel los moet kunnen laten. Ik haal in principe nooit een koe uit het land op, je moet niet gaan drijven." Hij zegt dat wanneer het 's zomers warm is, de koeien ervoor kiezen om 's avonds naar buiten te gaan en te gaan weiden. Het robotbezoek loopt volgens hem evengoed wel door, wat ook nodig is met 170 koeien op drie robots. „Ik laat sinds een jaar alles vrij. We hadden vorig jaar een feestweek en het was al donker toen ik thuis kwam. Veel koeien liepen nog buiten en ik was gewend ze voor de nacht binnen te halen, omdat ik dacht dat dat moest. Die keer hebben we het echter maar zo gelaten en toch waren alle koeien 's ochtends binnen."

Zo veel mogelijk vrijheid is dan ook het devies in Wijhe, al heeft Wijnhout dat wel moeten leren. „Alleen in het voorjaar gebruiken we gedurende een maand een selectiepoort, maar eigenlijk heb ik maar een hekel aan dat ding. Dan staan de koeien ervoor en moeten ze eigenlijk eerst nog weer gemolken worden, niks waard." Dat er toch een weidepoort gebruikt wordt, is omdat er anders te veel groepsvorming ontstaat. „In de oude stal hadden we ook veel meer kuddevorming."

Zand

Waar weidegang wordt gezien als moeilijk te combineren met robotmelken, geldt dat ook voor zand. Toch werd er voor zandligboxen

Copyright photo

De tweedekalfs Annelies 107 is een driewegkruising (Brolin x Valfin x Canvas) en is na 152 productiedagen voorspeld op 13.485 kilo melk met 4,42 procent vet en 3,34 procent eiwit in 305 dagen (lactatiewaarde 117).

gekozen bij de bouw van de nieuwe stal.

„We hadden vroeger rubbermatten in de ligboxen, maar daar waren we niet tevreden over. De koeien stonden vaak in de boxen, ze lagen melk uit en kale hakken kwamen ook geregeld voor." Diepstrooisel met bijvoorbeeld gescheiden mest bleek evenwel geen optie. „In de oudste stal hadden we onverharde ligboxen en we hebben toen een keer een Klebsiella-uitbraak gehad. Daarna hebben we de boxen dus verhard. Omdat ik nooit weer zo'n uitbraak wil, hebben we voor het anorganische zand gekozen."

De zandstal die tevens voldoet aan de Maatlat Duurzame Veehouderij bevalt Wijnhout uitermate goed. „Je ziet nu soms een hele rij koeien gewoon liggen." Boven de koeien hangt een automatische zandverdeler aan een rail, die een kuub zand à 10,50 euro per dag in de boxen strooit. Het zand komt van de zandwinning uit de buurt en is gezeefd. „Er mogen geen steentjes in zitten." De koeien lopen op een dichte, hellende gietasfaltvloer – 'die stond nog op de RAV-lijst, dus we waren net op tijd' – op afschot naar het midden, waarover het zand naar een afstortput wordt geschoven. Daarbij kleeft 80 tot 90 procent van het zand aan de dikke fractie, die over het bouwland wordt uitgereden. Wijnhout werkt niet met een flush-systeem, waarbij grote hoeveelheden water het zand van de loopvloer spoelen, en heeft daarom ook geen bezinkbak nodig. „Tien procent van het zand, oftewel 100 kilo per dag, blijft in de dunne fractie zitten, dus eens in de vijf, zes jaar zullen we de silo's leeg moeten scheppen." ►

Copyright photo

Wim Wijnhout is deelnemer aan het Weide Weelde-project en weidt zijn koeien in de herfst nog dag en nacht, waarbij er voortdurend vrije keus is tussen stal en land.

Copyright photo

Een automatische verdeler strooit dagelijks een kuub zand à 10,50 euro in de boxen.

Het zand zorgt voor iets meer slijtage van de staalkabel van de mestschuif en ook van de touwtjes van de robot, waardoor de laatste inmiddels zijn vervangen door kettinkjes. De veehouder neemt het op de koop toe. „Wat uiergezondheid betreft waren we in het verleden blij dat we onder een celgetal van 200 zaten, nu zitten we geometrisch steevast onder de 100.“ NoorderlandMelk betaalt bovendien een bonus van 0,25 euro per 100 kilo melk voor een celgetal beneden de 175. „Voor koeien is dit eenvoudigweg het beste systeem.“

Kruisen

Van oorsprong werden er op het bedrijf MRIJ-koeien gemolken. In de jaren tachtig paste Wijnhout de kruising met Red Holstein toe. „De eerste kruising was super. We zijn toen verder gegaan met Red Holstein, maar de nafok daaruit werd vaak smal. We hebben nog even teruggekruist met MRIJ, maar dat was niks“, aldus de veehouder. Omdat er bij zwartbont meer keus was, werd de veestapel langzaam steeds zwarter. Wijnhout fokte altijd veel op productie, maar kreeg dieren die toch niet voldeden. „De dochters van Canvas waren als vaars geweldig, maar het viel niet mee om ze later weer drachtig te krijgen. Ik had het gevoel dat ze het niet aankonden, er was te veel uitval.“

Nadat het Montbéliarde-ras aanvankelijk mondjesmaat zijn introductie had gedaan op het bedrijf, werd het aandeel gaandeweg steeds groter. Hij besloot de kruislingen te insemineren met Viking Red, om zo het

Copyright photo

De ligboxenstal wordt niet met water 'geflusht', waardoor 80 tot 90 procent van het zand in de dikke fractie terecht komt.

zogenoemde Procross-kruisingsconcept tot stand te brengen. De driewegkruisingen werden weer geïnsemineerd met Holstein, waarmee het kringetje voor het eerst rond was. Wijnhout melkt inmiddels de eerste dieren van deze vierde generatie en wijst ze in de stal aan. „Je ziet dat ze toch wat robuuster zijn dan de zuivere Holsteins.“

De veehouder heeft naar eigen zeggen een heel eenvoudige fokkerijwerkwijze. „Als er een vaarskalfje geboren wordt, krijgt ze een geel ringetje in het oor als er een Montbéliarde op moet, een rood ringetje als er Viking Red op moet en een blauw ringetje als er een Holstein op moet.“ Dat is meteen ook de reden waarom Holstein-pinken met Holstein-sperma worden geïnsemineerd. Montbéliarde-stieren geven soms toch wat grove kalveren en de veehouder wil omwille van de met behulp van de ringetjes gecreëerde eenvoud de volgorde van Viking Red en Montbéliarde niet omdraaien.

Productie

Wijnhout gebruikte in het verleden Montbéliarde-stieren als Valfin en Triomphe. „Valfin zorgt voor een gewone productie, maar wel voor volhouders en Triomphe voor veel melk en kracht.“ Van het ras gebruikt hij nu de stieren Flipex en Flash. Op de vraag waarom hij voor specifiek deze stieren kiest, moet Wijnhout het antwoord schuldig blijven. „Ik laat de stierkeuze volledig aan Koole & Liebrechts over.“ Van Viking Red gebruikte hij eerder Brolin en Cigar en tegenwoordig Red Hattrick en Donato en van de Holsteins alleen

de jonge stier Butlerview Gold Medal (en daarnaast nog Belgisch Blauwe-stieren). „Ik gebruik maar één Holstein-stier, want ik hoef toch niet naar bloedvoering te kijken. Wel vind ik het belangrijk dat hij voldoende melk vererft.“

Niet dat de productie van de kruislingen tegenvalt. Integendeel. Bij de eerder deze maand bekend geworden CRV-jaarstatistieken stonden er 21 koeien van Wijnhout in de erelijsten (koeien met een economisch jaarresultaat van minimaal 2.300 euro). „Van die 21 zijn er twee afkomstig uit een CRV-embryo (vaders Mavid en Pioneer, red.) en acht zijn kruislingen (van Brolin, Reladon, Vigor, Urbaniste, Redon, Unchoix en Valfin, red.). Dat zijn er relatief veel, omdat de aantallen nu nog in ondertal zijn, vergeleken met de Holsteins.“ Wijnhout melkt inmiddels 76 kruislingen en zegt nog steeds enthousiaster te worden. „Laatst heb ik de 19 Atlantic-vaarzen vergeleken met alle Montbéliarde-vaarzen; de Atlantics haalden een lactatiewaarde van 104, de Montbéliardes een lactatiewaarde van 105.“

Nostalgie

Wat betreft melkproductie is er eigenlijk geen verschil tussen de kruislingen en de zuivere Holsteins. De verschillen zitten elders. Wijnhout weet ze letterlijk aan te wijzen. „Kijk eens naar die smalle voorhandjes, ze missen gewoon de kracht.“ Hij loopt langs het voerhek en wijst de 'embryovaarzen' een voor een aan. Het blijken overwegend grote, smalle dieren met weinig conditie.

Copyright photo

Bedrijfsgegevens

Wim (55) en Hennie (52) Wijnhout melken in Wijhe (OV) een 190-koppige melkveestapel. Van de kinderen Wouter (27) en Kirsten (25) is de eerste mogelijk de bedrijfsopvolger, al ligt de invulling hiervan nog open. Wim en Hennie hebben 30 uur in de week medewerker Taco Reimert (25) in dienst. De koeien realiseren een rollend jaargemiddelde van 11.293 kilo melk met 4,23 procent vet en 3,58 procent eiwit en worden in drie Lely-A4-melkrobots gemolken. De van oorsprong Holstein-veestapel telt steeds meer kruislingen, waarbij er gebruik gemaakt wordt van het Procross-kruisings-

concept. Van de daarvoor benodigde rassen Montbéliarde, Viking Red en Holstein gebruikt Wijnhout de stieren Flipex, Flash, Red Hattrick, Donato en Medal. Daarnaast wordt voor 40 procent gebruik gemaakt van Belgisch Blauwe-stieren. Komt een koe na drie inseminaties terug, dan gaat ze onder de Holstein-stier. Holstein-pinken worden met een Holstein-stier geïnsemineerd.

De koeien worden één keer daags gevoerd en krijgen dan een mengsel van 60 procent graskuil, 35 procent maïs en 5 procent bierbostel en mineralen en grondstoffen als soja en

Copyright photo

De koeien lopen in één groep en worden gemolken door drie Lely-A4-melkrobots. Boven de melkrobots bevindt zich een skybox, die onder meer dient als ontvangstruimte voor burgers.

Copyright photo

Hennie Wijnhout wil burgers in de skybox ontvangen. „We moeten als melkveehouderij oppassen voor ons imago en het eerlijke verhaal vertellen”, benadrukt Wim.

„Qua vruchtbaarheid is er een groot verschil met de kruislingen. Als we koeien in de cyclus moeten krijgen, zijn het altijd de Holsteins. De kruislingen geven net zoveel melk, maar die hebben meer conditie en worden wel drachtig, terwijl ze allemaal hetzelfde voer krijgen.” Wijnhout is geen veehouder die bij het maken van combinaties let op de bouw van de koeien. Hij besteedt de stierkeuze uit en heeft bij de embryo's voor het segment levensduur en gezondheid gekozen. Op het bedrijf lopen daardoor nakomelingen van stieren als Atlantic, Pioneer, Ohare-P, Wonder, Mavid en Ironic RF. „De gezondheid is er wel, maar ik twijfel aan de levensduur”, stelt de veehouder. Hij vindt dat er bij de Holstein-fokkerij 'te veel bovenin wordt gevist', doelend op de indexen, en noemt bloedvernauwing een probleem. „Ik heb eenvoudigweg minder uitval bij de kruislingen.”

Toch noemt hij de embryo's 'een leuke ervaring' en insemineert hij de resulterende dieren ook nog met een hoog geïndexeerde Holstein-stier. „Het is een stukje hobby en zo kan ik mee blijven draaien in de NVI-top.” Op de vraag welke waarde dat dan voor hem heeft, behalve een voortzetting van zijn eigen kruisingsproef, komt hij eigenlijk niet verder dan een stukje nostalgie. „Ik ben vanuit het verleden toch Holstein-fokker en er zal dan ook altijd een stukje van de veestapel zuiver Holstein blijven.”

De verwachting is wel dat het aandeel kruislingen op het bedrijf steeds groter zal worden. Hij wijst erop dat het eerste voordeel al bij de nuka's te halen is. „De kruislingstiertjes zijn 50 tot 75 euro duurder

dan de Holsteins.” De andere bouw is bij de pinken ook duidelijk te zien. Op het oog zijn het niet al te melkrijke dieren, maar schijnt bedriegt, zo verzekert Wijnhout. „Ze zijn wel dik, maar ze vervetten niet, het zijn spieren.” In de benen en klauwen is er niet veel verschil. Dat wil zeggen dat de Montbéliardes van hetzelfde niveau zijn als de Holsteins, al is het beengebied bij het ras wel beter, meent Wijnhout. „En de Viking Red heeft duidelijk betere benen, ze hebben ook wel zwarte klauwen.” Hij wijst op het op handen zijnde onderzoek naar de Franse stand van de voorbenen en noemt dat een 'echt Holstein-probleem'. „De andere rassen staan er gewoon recht op.” Wijnhout past geen voetbaden toe en heeft ook geen klauwbekapbox. „We doen eens in de acht maanden een koppelbehandeling en we tillen wel eens een poot op, terwijl de koe aan het voerhek staat. Als ze zich echt niet kunnen handhaven, vallen ze vanzelf uit.”

Hardheid

Waar het belang van de Montbéliarde in de kruising helder is, namelijk een zwaarder spierenpakket, ligt dat bij de Viking Red op het eerste gezicht ingewikkelder. Wijnhout vertelt het ras nodig te hebben voor de heterosis en dat het ras staat voor hardheid en goede benen. Bovendien zijn de Scandinaviërs wat gedrongener en gespierder dan de Holsteins. „Ze brengen aan het eind van de rit dus ook nog wat op en doen niet onder in productie. De driewegkruisingen realiseren een gemiddelde lactatiewaarde van 99.”

Overwogen om de Montbéliarde-kruislingen terug te kruisen met Holstein heeft hij dan ook niet. „Er is wel eens een kruising gedekt door de eigen stier, maar dan krijg je eigenlijk een gewone Holstein met een witte kop, je mist de kracht.” Wijnhout doet niet aan drachtcontrole; als een koe drie keer terugkomt na een inseminatie gaat ze bij de eigen stier. En dat is steevast een Holstein. „Een kruisingstier zie ik niet zitten, daar kan van alles uitkomen, net als bij de stier Reladon, waar we overigens wel goede nakomelingen van hebben.”

Dat de uiers van de kruislingen minder goed zouden zijn, verwijst de veehouder naar het rijk der fabelen. „De kruislingen hebben ruimere vaarzenuiers, maar ze blijven hetzelfde bij het ouder worden. Ze hebben bovendien weinig zucht, de uiers melken goed weg. Eigenlijk zijn het betere kwaliteitsuiers, de vorm is misschien minder mooi, maar de Holstein heeft als probleem dat de achterspenen kort zijn en tegen elkaar aan staan. We hebben althans nog nooit een kruising weg hoeven doen vanwege het automatisch melken.”

Wijnhout zegt wel eens Kians te hebben opgeruimd vanwege de robots. „Dan werd ik 's nachts uit bed gebeld vanwege drie mislukte melkingen.” De veehouder zegt dat Kian op zich wel het gewenste type koe gaf, maar dat er wel dochters weggingen vanwege de vruchtbaarheid. Een probleem dat hij door het kruisen inmiddels onder controle lijkt te hebben, zoals hij met behulp van de zandstal al de uiergezondheids- en pootproblemen wist te tackelen. ■

Rechts de nieuwe stal uit 2016, links ervan de oude stal uit 1998 en volledig links de oudste stal uit 1971. De oude stallen bieden ruimte aan het jongvee, de droge koeien en de afkalfhokken.

maïsmeel. In de robots krijgen de koeien maximaal 7 kilo krachtvoer per dag, de eerste 100 dagen aangevuld met 2 kilo in een aparte krachtvoerauto-maat. Tot twee weken voor de droogstand krijgen de koeien nog altijd minimaal 1,5 kilo krachtvoer in de robot. „Na 250 dagen in productie wil je er niet achteraan moeten”, verklaart Wijnhout. De koeien hebben daarnaast volop de beschikking over weidegang op de 35 hectare grote huiskavel. Bij het bedrijf hoort in totaal 99 hectare grond, waarvan 35 hectare in eigendom is, de rest is pacht. Wijnhout doet mee aan de derogatie en daarom is 20 procent maïs en de rest gras.

Copyright photo